

بررسی عوامل موثر بر رشد تفکر انتقادی در دانش آموزان دوره‌ی ششم ابتدایی آموزش و پرورش در شهرستان میرجاوه

محمد علی پیرکمالی

دکترای تخصصی برنامه ریزی درسی، گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

یدرام پهلوان

کارشناس ارشد شیمی آلی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان

عاطفه رحمانی

کارشناس ارشد شیمی آلی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان

چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی عوامل موثر بر رشد تفکر انتقادی در دانش آموزان دوره‌ی ابتدایی آموزش و پرورش شهرستان میرجاوه است که به صورت توصیفی- همبستگی در مهر ۱۴۰۲ اجرا گردید؛ جامعه‌ی آماری ما کل دانش آموزان ابتدایی آموزش و پرورش شهرستان میرجاوه می‌باشد که تعداد ۱۲۰ نفر به شیوه‌ی تصادفی به عنوان نمونه‌ی آماری انتخاب شدند در این پژوهش از پرسشنامه‌ی محقق ساخته رشد تفکر انتقادی که دارای ۴ سوال ۳ گزینه‌ای با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۱۲ استفاده شده است بعد از تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده نشان داد که بین انگیزه‌ی تحصیلی و رشد تفکر انتقادی همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد؛ بنابراین سوال اول دارای جواب و فرضیه‌ی اول؛ بین انگیزه‌ی تحصیل و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی معنی داری وجود دارد تایید می‌شود؛ بین ارزیابی از امکانات آموزشی و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد تایید می‌شود؛ بین ارزیابی از امکانات و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد؛ بنابراین سوال دوم دارای جواب و فرضیه‌ی دوم؛ بین ارزیابی از امکانات و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد؛ تایید می‌شود؛ بین تعهد افراد به درس و رشد تفکر انتقادی همبستگی معنی داری وجود دارد، تایید می‌شود؛ بین تعهد افراد به درس و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد؛ بنابراین سوال سوم و فرضیه-ی سوم؛ بین تعهد افراد به درس و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی معنی داری وجود دارد، تایید می‌شود.

واژگان کلیدی: رشد تفکر انتقادی، دانش آموزان دوره‌ی ششم ابتدایی، آموزش و پرورش شهرستان میرجاوه

مقدمه

لازمه زندگی موفق و رو به نعالی و کمال در جهانی که همواره در حال تغییر و تحول می‌باشد، توانمندی در تفکر است. در عصر حاضر که انسان با چالش‌ها، مسائل و باران اطلاعات زیادی روبرو است، شناسایی راه صحیح از غلط و کشف اطلاعات درست از نادرست دشوار است، داشتن مهارتی که افراد را برای چنین شرایطی آماده کند، قطعاً اولویت نظام‌های آموزشی است. تفکر انتقادی به عنوان یکی از اصلی‌ترین و پرکاربردترین نوع تفکر بوده و به نوعی می‌توان گفت که اکثر صاحب نظران آموزش و پرورش آن را هدف اصلی نظام آموزشی می‌دانند (مرادی و مخلص، ۱۳۹۳).

تفکر انتقادی به عنوان فرآیند شناختی اساسی محسوب می‌شود که توانایی افراد در مهارت‌های حل مسئله، مشکل‌گشایی و تصمیم‌گیری در موقعیت‌های اجتماعی متفاوت اهم از، سیاسی، اخلاقی، علمی و مدیریتی را افزایش می‌دهد. امروز تفکر انتقادی به عنوان یکی از برون داده‌های اصلی آموزش به عنوان چهارمین عنصر آموزش پایه و اساسی، پس از خواندن، نوشتن و محاسبه می‌باشد. تفکر انتقادی یکی از مهم‌ترین مهارت‌ها و کمبود این توانایی باعث سرکوب استقلال و قدرت تفکر، اضطراب در مواجهه با موقعیت‌های ناآشنا، افزایش خطا و عدم مشارکت موثر در جامعه می‌شود (فتیحی، ۱۳۹۵).

رشد و پرورش مهارت‌های فکری دانش آموزان همیشه مساله‌ای پیچیده در آموزش بوده اما امروزه، حالت بحرانی به خود گرفته است زیرا برون داد اطلاعات جامعه، از توانایی تفکر انتقادی افراد فراتر رفته است علاقه به توسعه مهارت‌های تفکر انتقادی در محفل‌های آموزشی، پدیده نو ظهور نیست منشأ چنی علاقه‌ای به آکادمی افلاطون بر می‌گردد، مدلی که دانش‌های غربی سرانجام از آن برخاستند و به تدریج به دلیل پیشرفت‌های مختلف علمی و تغییرات همزمان در اهداف آموزشی بیشتر به انتقال اطلاعات توجه کرده‌اند (اکبری، ۱۳۸۷).

درباره تفکر دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد که می‌توان آن‌ها را در دو دیدگاه کلی خلاصه کرد: دیدگاهی که معتقد است تفکر امر واحدی نیست و به جای تعریف و تحلیل و تفکر، به ابعاد و انواع آن توجه دارد و آن را به اجزای متفاوتی تقسیم می‌کند، مانند تداعی آزاد^۱، خیال بافی^۲، تفکر علمی، تفکر منطقی، حل مسئله، تفکر خلاق و تفکر انتقادی دیدگاه دیگر این است که تجزیه‌ی فرآیند تفکر به ابعاد و اجزای گوناگون منطقی به نظر نمی‌رسد، زیرا تفکر ماهیتاً امری واحد است (شعبانی، ۱۳۸۲).

برای آنکه تفکر انتقادی در دانش آموزان پرورش پیدا کند، ملزم این است که دانش آموزان آزاد باشند و به جهان از چشم اندازه‌های مختلف نگاه کنند، مفروضاتی که به مدد آن‌ها به جهان می‌نگرند شناسایی کنند و در مورد آن مفروضات تردید کنند و در نتیجه به چشم اندازه‌های جدید دست یابند (Bolokove & Spiro, 1976). به همین دلیل است که فراگیران آنچه را در زندگی روزمره می‌خوانند و می‌شنوند با واقعیات تجربی تطابق می‌دهند، اینگونه نگرش یکی از پایه‌های اصلی تربیتی و آموزشی می‌باشد (زاهدی، ۱۳۸۱).

بیان مسئله

متأسفانه مدارس امروز به خاطر حجم اطلاعات و پیشرفت علوم از سنت دیرینه خود در خصوص انتقال مواد یادگیری عقب مانده‌اند و بیشتر به خاطر پیشرفت‌های گوناگون علوم و تغییرات همزمان در هدف‌های آموزشی سعی خود را بیشتر به انتقال اطلاعات و حقایق علمی معطوف کردند (Mayers, 1986).

¹- Free association

²- Fantasy

در مراحل ابتدایی آموزش تفکر انتقادی به شاگردان، معلم مجرب از درگیری بیش از حد دانش آموزان با موارد پیچیده اجتناب می‌ورزد، در عوض توجه خود را به آموزش قالب‌های بنیادی رشته‌ی مربوط، مانند واژه‌ها، مفاهیم، مشکلات معطوف می‌دارد و به تهیه‌ی راه‌های کلی برای سازمان‌دهی دانش مربوط و پرسش در آن زمینه می‌پردازد، لازمه‌ی تطبیق اصول بنیادی نظریه‌ی یادگیری پیازه با آموزش در کلاس درس، ایجاد نوعی محیط فراگیری فعال است و ایجاد چنین محیطی به علاقه و انگیزش دانش آموزان نیاز دارد، چون یکی از اساسی‌ترین و در عین حال فرارترین عوامل در آموزش، علاقه و انگیزش شاگرد است (سدلاک، ۱۹۹۷).

امروزه فراگیران نیز به عصر دانایی و روبه رو شدن با تحولات شگفت انگیز قرن بیست و یکم باید به طور فزاینده مهارت‌های تفکر انتقادی و خلاق را برای تصمیم‌گیری مناسب و حل مسایل پیچیده جامعه فرا گیرند (یوسفی و اوپسی، ۱۳۸۶).

لازم است در مورد پرورش تفکر انتقادی در مدرسه‌های ابتدایی تجدید نظر شود و این امر مهم را مورد توجه قرار دهیم. زیرا نتایج پژوهش‌های انجام شده در ایران نشان دهنده عدم توجه کافی به تفکر انتقادی در این زمینه می‌باشد. تفکر انتقادی به عنوان مهم‌ترین هدف تعلیم و تربیت تلقی می‌شود و دستیابی به آن به منزله هدف افراد به استقلال و رشد عقلانی و اخلاقی محسوب می‌گردد. استقلال ملتزم داشتن توانایی پرسش کردن در مورد هنجارهای اجتماعی حاکم بر زندگی افراد است و بدون چنین توانایی، مردم مستعد پذیرش سلطه محض آداب و سنن خواهند بود. با توجه به گستردگی مفهوم، مهارت‌ها و پیش بینی کننده‌های تفکر انتقادی، همواره این سوال مطرح است که چه عوامل و فعالیت‌هایی بستر ساز تفکر انتقادی هستند. فرد دارای تفکر نقاد آموزش می‌بیند که هر چیزی را به سادگی قبول یا رد نکند. او ابتدا در مورد موضوع پرسش و استدلال می‌کند. این همان ویژگی است که می‌تواند بسیاری از والدین در مورد فرزندانشان آرامش دهد. اگر آنها متفکر نقاد باشند فریب دیگران را نمی‌خورند، به راحتی جذب گروه‌ها و یا افراد مختلف نمی‌شوند و خطرات اجتماعی محیط اطراف آن‌ها را کمتر از دیگران تهدید می‌کند، زیرا آن‌ها به نتیجه هر عمل فکر می‌کنند. این موقعیت‌ها در کلاس درس هم بسیار پرکاربرد است و باعث می‌شود یادگیری تسریع یابد. از آنجا که این توانایی سبب می‌شود فرد اطلاعات و تجربه‌ها را تحلیل کند، بنابراین هنگامی که با مفاهیم تازه مواجه می‌شود، با تکیه بر تحلیل آن‌ها، می‌تواند یادگیری عمیق‌تری را در خود ایجاد کند و این تحلیل عقاید در کودکان تثبیت شده و باعث یادگیری عمیق و شکل‌گیری شخصیت آن‌ها به عنوان شهروندی متعهد و منتقد می‌شود (سلیقه‌دار، ۱۳۸۹).

تفکر انتقادی یک فعالیت مثبت است، در واقع ارزیابی انتقادی از وضعیت و شرایط، فرآیندی ضروری برای رشد و تکامل در هر جامعه و سازمان می‌باشد. تفکر انتقادی تنها به یادگیری در آموزش مربوط نمی‌شود، بلکه همه فعالیت‌های زندگی شامل روابط بین فردی و کاری را نیز در بر می‌گیرد. این نوع تفکر، به عنوان جنبه مهمی از عملکرد حرفه‌ای معلمان مورد توجه قرار گرفته است (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۲).

جان دیویی ماهیت تفکر انتقادی را «قضاوت معلق» یا «تردید سالم» بیان می‌کند، او تفکر انتقادی را شامل بررسی فعال، پایدار و دقیق هر عقیده یا دانش می‌داند، نظریه‌های شناختی، فراشناختی، ساختن گرای، از تقویت و پرورش تفکر انتقادی در فرآیند آموزش حمایت می‌کنند، نظریه پردازان شناختی، به شاگردان در فرآیند یادگیری همچون پردازشگران فعال اطلاعات می‌نگرند؛ کسانی که تجربه می‌کنند و برای حل مسائل جدید مفید تشخیص می‌دهند به کار می‌گیرند و به جای اینکه به طور انفعالی تحت تاثیر محیط قرار بگیرند فعالانه انتخاب تمرین توجه یا چشم پوشی می‌کنند (جوادی، ۱۳۸۴).

در این مقاله سعی بر آن است تا عوامل موثر بر رشد تفکر انتقادی در دانش آموزان دوره‌ی ابتدایی آموزش و پرورش شهرستان میرجاوه مورد بررسی قرار گیرد. و به این سوالات که ۱- آیا بین انگیزه‌ی تحصیل و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان، ۲- آیا بین ارزیابی از امکانات آموزشی و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان، ۳- آیا بین تعهد به درس دانش آموزان و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی معنی داری وجود دارد؟

ضرورت و اهمیت تحقیق

امروزه افراد با استفاده از رسانه‌های الکترونیکی در مقابل حجم عظیمی از داده‌ها و اطلاعات قرار می‌گیرند و ارزیابی و شناخت صحیح از سره یا ناسره بودن این اطلاعات برای این افراد مشکل و یا حتی غیرممکن می‌شود. برای رفع این معضل تقویت تفکر انتقادی باید جزء لاینفک تعلیم و تربیت در هر مقطع باشد و جزء اهداف تعلیم و تربیت منظور گردد، زیرا تفکر انتقادی به ارزشیابی و قضاوت و راه حل جدیدی می‌پردازد و این چیزی است که دنیای امروز به آن نیازمند است.

تدریس پویا در راستای پرورش و تقویت مهارت دانش آموزان در تفکر و استدلال و ذهنی خلاق در پردازش داده‌ها و اطلاعات علمی است. معلم در نقش انتقال دهنده فرهنگ اطلاعات علمی و ارزش‌ها محسوب نمی‌شود، بلکه به عنوان آموزش دهنده الگوهای رفتاری و شخصیتی به حساب می‌آید و نقش اساسی در اجتماعی کردن شاگردان به عهده دارد و معلمانی در این عرصه موفق هستند که خود دارای تفکر انتقادی باشند، تحمل بردباری نسبت به افکار متفاوت و مخالف همکاران و دانش آموزان در محیط آموزشی، زمینه رشد و بالندگی نسل جدید با تفکر انتقادی را فراهم می‌کند (مظلوم خراسانی و اکبری فریمانی، ۱۳۸۸).

موفقیت دانش آموزان در جامعه‌ی امروز منوط به در نظر گرفتن تفکر انتقادی و تهیه و تدوین برنامه‌های درسی مناسب با آن است. ما نیازمند پرورش روحیه‌ی نقادانه در فراگیران هستیم تا توانایی تحلیل، قضاوت سلیم و بینش درست و حل مسئله، ارزیابی و نقد ارزش‌ها و فرهنگ‌های مختلف را در خود توسعه داده و در عین حال استقلال فرهنگی خود را حفظ نمایند و در نتیجه بر اساس تفکر و نقادی امور را پذیرفته و یا رد کنند. از این رو مدارس ما باید طوری تفکر دانش آموزان را پرورش دهند که بتوانند سفسطه را از استدلال منطقی، عقاید را از حقایق و سرعت را از ناسره به ویژه در وضعیت فعلی کشورمان که ارتباط متقابل با سایر کشورها به عنوان شعارهای فرهنگی ما مطرح می‌شود، پرورش دهند (ملکی، ۱۳۸۳).

کودکان هر روز تصمیمات بسیاری می‌گیرند و یکی از ملاک‌های رشد، آگاه شدن آنان از این تصمیمات و طریقه تصمیم‌گیری- هایشان می‌باشد. اگر والدین و معلمان به موانع موجود در راه پرورش تفکر انتقادی و همچنین راهکارهای تقویت پرورش تفکر انتقادی در کودکان و پیامدهای تصمیمات درست را به ایشان در نظر بگیرند در افزایش مهارت‌های تصمیم‌گیری‌های انتقادگرایانه و درست به آنان کمک خواهند کرد و این امر ضرورت مقاله و مطالعه‌ی بیشتر را ایجاب می‌کند.

پیشینه پژوهش

پژوهش‌ها و مطالعات داخلی

هاشمیان نژاد (۱۳۸۱) با عنوان «ارائه چهارچوب نظری در خصوص برنامه درسی مبتنی بر تفکر انتقادی در دوره‌ی ابتدایی با تاکید بر برنامه‌ی درسی مطالعات اجتماعی» هشت مهارت به این شرح برای تفکر انتقادی در نظر گرفته شده است: ۱- سوال کردن؛ ۲- تحلیل کردن؛ ۳- ارزیابی؛ ۴- ارتباط دادن؛ ۵- استدلال کردن؛ ۶- سازماندهی مفاهیم علمی مربوط؛ ۷- استفاده از واژگان انتقادی، ۸- فرا شناخت.

ملکی و حبیبی پور (۱۳۸۶) در یک پژوهشی با عنوان تفکر انتقادی «هدف اساسی تعلیم و تربیت» اظهار داشتند که تفکر انتقادی خود به خود رشد نمی‌یابد بلکه ضروری است که به صورت نظری و علمی در مدارس تدریس می‌شود. بدری گرگری و فتحی آذر (۱۳۸۶) اظهار نمودند که نوع تدریس تاثیر به سزایی در آموزش مهارت‌های تفکر انتقادی دارد. این پژوهشگران که تاثیر روش تدریس مبتنی بر حل مسئله گروهی و روش تدریسی به طریقه‌ی آموزش سنتی را بر یادگیری مهارت-های تفکر انتقادی مورد بررسی قرار داده‌اند و نتیجه گرفتند که روش مبتنی بر حل مسئله گروهی تاثیر بیشتری بر یادگیری مهارت‌های انتقادی داشت.

بر اساس پژوهش اکبری (۱۳۸۷) میزان تفکر انتقادی در معلمان متوسطه‌ی دوم از متوسطه‌ی اول بیشتر است. حسینی (۱۳۸۸) در پژوهشی با هدف بررسی تاثیر یادگیری مشارکتی بر افزایش تفکر انتقادی دانشجویان رشته ریاضی، این نتیجه حاصل شد که دانشجویان گروه آزمایشی که به شیوه مشارکتی آموزش دیده بودند در مقایسه با دانشجویان گروه کنترل که به شیوه سخنرانی آموزش دیده بودند، در سه مهارت تفکر انتقادی (تحلیلی انتقادی، اعتبار شواهد و ارزیابی انتقادی) وضعیت بهتری داشتند.

پژوهش‌ها و مطالعات خارجی

بر اساس پژوهش جونز (۱۹۹۱) از متغیرهای مناسب برای سنجش مهارت‌های تفکر انتقادی و ارتباطی استفاده شده است. نتایج حاصله نشان دهنده‌ی این بوده است که انسجام علمی و انسجام اجتماعی بر تفکر انتقادی تاثیر مثبتی دارد. دانیل^۳ (۱۹۹۸) در تحقیقی به بررسی برنامه های فلسفه برای کودکان و اثرات آن بر تفکر انتقادی دانش آموزان پرداخت. نتایج نشان داد که در طی دوره‌های آموزشی ۹ و ۱۵ هفته (هفته‌ای ۲ ساعت) دانش آموزانی که در این دوره‌ها شرکت کرده بودند و از طریق مصاحبه و پرسش‌نامه کوتاه مباحث فلسفی مورد ارزیابی قرار گرفته بودند، نسبت به گروه‌های کنترل در مهارت‌های تفکر انتقادی عملکرد بهتری داشتند.

اندرسون و همکاران (۲۰۰۱) در مطالعه ای درباره تعامل همسالان و یادگیری مهارت‌های تفکر انتقادی در فراگیران به این نتیجه رسیدند که میزان تفکر انتقادی می‌تواند از طریق تمرین‌های جهت دار و هدایت شده و همچنین کنش‌های متقابل گروه‌های همسال افزایش یابد.

از نظر انجلی و والاندیز^۴ (۲۰۰۹) تفکر انتقادی شامل جستجوی صحیح، بدون تعصب، نظام‌مند و تحلیلی است. همچنین او تفکر انتقادی را شامل بررسی دیدگاه‌های مختلف، ارزیابی استنباط‌ها و نتایج و تجزیه و تحلیل دیدگاه‌های مخالف با استفاده از شواهد و مدارک و ارزیابی نقطه نظرات در اطلاعات جدید می‌داند.

اهداف پژوهش

بررسی رابطه بین انگیزه‌ی تحصیلی و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان در دوره‌ی ششم ابتدایی آموزش و پرورش در شهرستان میرجاوه

³- Daniel

⁴- Valanides

بررسی رابطه بین ارزیابی از امکانات آموزشی و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان در دوره‌ی ششم ابتدایی آموزش و پرورش در شهرستان میرجاوه

بررسی رابطه بین تعهد به درس دانش آموزان و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان در دوره‌ی ششم ابتدایی آموزش و پرورش در شهرستان میرجاوه

فرضیه‌های پژوهش

بین انگیزه‌ی تحصیل و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی معنی‌داری وجود دارد.

بین ارزیابی از امکانات آموزشی و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی معنی‌داری وجود دارد.

بین تعهد به درس دانش آموزان و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی وجود دارد.

روش تحقیق

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی عوامل موثر بر رشد تفکر انتقادی در دانش آموزان دوره‌ی ششم ابتدایی آموزش و پرورش شهرستان میرجاوه است که به صورت توصیفی و همبستگی در مهر ۱۴۰۲ اجرا گردید.

جامعه‌ی آماری و حجم نمونه

جامعه‌ی آماری ما کل دانش آموزان ابتدایی آموزش و پرورش شهرستان میرجاوه می‌باشد که تعداد ۱۲۰ نفر به شیوه‌ی تصادفی به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

در این پژوهش از پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته رشد تفکر انتقادی که دارای ۴ سوال ۳ گزینه‌ای با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۱۲ استفاده شده است.

متغیرهای پژوهش

الف: متغیر مستقل

عوامل موثر: عبارت هستند از ۳ عاملی که در این پژوهش قصد داریم آن را با رد تفکر انتقادی بسنجیم.

- تعریف عملیاتی: نمره‌ای که از میزان تاثیرگذاری عوامل موثر به عنوان متغیر مستقل بر رشد تفکر انتقادی حاصل می‌شود.

ب: متغیر وابسته

- تعریف نظری: آموزش تفکر انتقادی دارای ایجاد عمدی جو جدیدی می‌باشد تا دانش آموزان بتوانند فرآیندهای فکری خود را تعویض یا اصلاح کند یا آن را دوباره بسازند، یکی از راه‌های اساسی آموزش موفق تفکر انتقادی آن است که به طور همزمان به

شیوه‌ای تدریجی تفکر دانش آموزان زیر سوال نرود و از آن‌ها در ایجاد روش‌های جدید حمایت شود.
- تعریف عملیاتی: نمره‌ای که از میزان تاثیرپذیری رشد تفکر انتقادی به عنوان متغیر وابسته از عوامل موثر به دست می‌آید.

یافته ها

جدول ۱- بررسی درصد فراوانی موثرترین عوامل از نظر نمونه آماری

عوامل	فراوانی	درصد
انگیزه‌ی تحصیل	۵۰	۴۱/۶۶
ارزیابی از امکانات آموزشی	۴۵	۳۷/۵
تعهد به درس دانش آموزان	۶۰	۵۰

با توجه به جدول (۱) موثرترین عامل برای رشد تفکر انتقادی تعهد به درس دانش آموزان با ۵۰ درصد آرا می‌باشد. همچنین انگیزه‌ی تحصیل و ارزیابی از امکانات آموزشی در سایر مراتب قرار دارند.

جدول ۲- بررسی ضریب همبستگی بین انگیزه‌ی تحصیل و رشد تفکر انتقادی

عامل	ضریب همبستگی	ضریب معنی داری
انگیزه‌ی تحصیل	۰/۳۵۴	۰/۰۰۰۱

در جدول شماره (۲)، بین انگیزه تحصیلی و رشد تفکر انتقادی همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد؛ بنابراین سوال اول دارای جواب و فرضیه‌ی اول؛ بین انگیزه تحصیل و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی معنی داری وجود دارد، تایید می‌شود.

جدول ۳- بررسی ضریب همبستگی بین ارزیابی از امکانات آموزشی و رشد تفکر انتقادی

عامل	ضریب همبستگی	ضریب معنی داری
ارزیابی از امکانات آموزشی	۴۲/۶۶	۰/۰۰۰۱

در جدول شماره (۳)، بین ارزیابی از امکانات آموزشی و رشد تفکر انتقادی همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد؛ بنابراین

سوال دوم دارای جواب و فرضیه‌ی دوم؛ بین ارزیابی از امکانات و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی معنی داری وجود دارد، تایید می‌شود.

جدول ۴- بررسی ضریب همبستگی بین تعهد از درس دانش آموزان و رشد تفکر انتقادی

عامل	ضریب همبستگی	ضریب معنی داری
ارزیابی از امکانات آموزشی	۰/۵۱۲	۰/۰۰۰۱

در جدول شماره (۴)، بین تعهد افراد به درس و رشد تفکر انتقادی همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد؛ بنابراین سوال سوم دارای جواب و فرضیه‌ی سوم؛ بین تعهد افراد به درس و رشد تفکر انتقادی دانش آموزان همبستگی معنی داری وجود دارد، تایید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

تفکر انتقادی، تفکر مستدلی است که بر آن است تا با درک مساله و با توجه به اطلاعات و شواهد موجود، فرد را به قضاوتی صحیح به منظور تصمیم‌گیری درباره انتخاب بهترین پاسخ، رهنمون سازد. موفقیت بیشتر در زمینه آموزش تفکر انتقادی بستگی دارد به فضایی که معلمان در کلاس درس خود ایجاد می‌کنند. شاگردان باید به آرامی به نقش‌های فعال بحث و گفتگو و حل مساله هدایت شوند. شاگردان با دقت بسیار منظرند که ببینند معلمان تا چه حد به اظهار نظرهای آن‌ها احترام می‌گذارند، آن‌ها با سرعت با اشاره‌های غیرلفظی آشنا می‌شوند که این اشاره‌ها نشان می‌دهند تا چه حد معلمان پرسش‌ها و کمک‌های شاگردان را با آغوش باز می‌پذیرند. معلمان باید دانش آموزان را در دستیابی به تفکر انتقادی کمک کند و راه را هموار سازند تا دانش آموزان بتوانند امور را مورد تحلیل و ارزیابی قرار دهند. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی عوامل موثر بر رشد تفکر انتقادی در دانش آموزان دوره‌ی ابتدایی آموزش و پرورش شهرستان میرجاوه می‌باشد که بین انگیزه‌ی تحصیلی و رشد تفکر انتقادی، بین ارزیابی از امکانات آموزشی و رشد تفکر انتقادی و بین تعهد افراد به درس و رشد تفکر انتقادی همبستگی مثبت و معنا داری وجود دارد؛ تایید می‌شود. نتایج این تحقیق با تحقیق زیر همسو است. رئوفی و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیق خود با عنوان تاثیر آموزش به روش کارایی تیم بر تفکر انتقادی، اعتماد به نفس و تعهد به درس و میزان انگیزه و یادگیری دانشجویان پرستاری با بیان نتایج متعدد نشان داده است که دانشجویان، استراتژی انگیزه و یادگیری فعال را بر روش‌های غیرفعال ترجیح می‌دهند و بعد از آموزش به روش تیمی نمره‌ی تفکر انتقادی زیاده‌تر شده است، یعنی روش کارایی تیمی بر تفکر انتقادی دانشجویان تاثیرگذار بوده است. پیشنهاد می‌شود در تحقیقات بعدی ۱- پیرامون عوامل موثر بر رشد خلاقیت دانش آموزان مقالاتی انجام شود، ۲- پیرامون عوامل موثر بر رشد تفکر خلاق دانش آموزان و ۳- در پژوهش حاضر رابطه ۳ عامل با رشد تفکر انتقادی مورد بحث قرار گرفته و به محققان آتی پیشنهاد می‌گردد به شناسایی عوامل دیگر بر رشد تفکر انتقادی بپردازند.

- منابع:

- اکبری، ابولفضل، ۱۳۸۷، بررسی میزان تفکر انتقادی در بین معلمان فریمان، پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- بدری گرگری، رحیم، فتحی آذر، اسکندر، مقایسه تأثیر یادگیری مبتنی بر حل مسئله گروهی و آموزش سنتی بر تفکر انتقادی دانشجویان، مجله مطالعات تربیتی و روانشناسی، دوره هشتم، شماره دوم، آبان ۱۳۸۶، ۴۲-۲۷.
- بولوکف، ویکتور، اسپرو، جودی، آموزش و پرورش در جهان: بهره‌گیری از تفکر انتقادی برای اصلاح مدارس روسی، ترجمه رقیه قاسمیان، مجله رشد معلم، سال شانزدهم، شماره ۱۳۰، دی ۱۳۷۶، ۲۵-۲۲.
- جوادی، محمد جعفر، ۱۳۸۴، نقد و بررسی الگوی آموزشی تفکر انتقادی لیپمن، رساله‌ی دکتری دانشگاه تهران.
- حسینی، زهرا، یادگیری مشارکتی و تفکر انتقادی، روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی، دوره پنجم، شماره نوزدهم، فروردین ۱۳۸۸، ۱۹۹-۲۱۰.
- رئوفی، شهین، فرهادی، علی، شیخیان، علی، ۱۳۹۳، تأثیر آموزش به روش کارایی تیمی بر تفکر انتقادی، اعتماد به نفس و میزان یادگیری دانشجویان پرستاری، دوره نهم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۳، ۳۲-۲۳.
- زاهدی فر، پروانه، ۱۳۸۱، عوامل موثر در ایجاد پرورش تفکر انتقادی در دانشجویان علوم اجتماعی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد واحد تهران.
- سلیقه دار، لیلا، تفکر در زندگی، مجله رشد آموزش ابتدایی، شماره ۷، دوره ۱۲، ۱۳۸۹، ۳۷-۳۶.
- شعبانی، حسن، ۱۳۸۲، روش تدریس پیشرفته (آموزش مهارت‌ها و راهبردهای تفکر، چاپ اول، تهران، انتشارات سمت.
- فتحی، منصور، عوامل مرتبط با مهارت‌های تفکر انتقادی، پژوهشنامه ممدکاری اجتماعی، سال دوم، شماره هشتم، تابستان ۱۳۹۵، ۱-۳۹.
- قاسمی، فرشید، مهاجری، احمد، اسکندری، شهره، آب روشن، حسن، بررسی و مقایسه مهارت تفکر انتقادی فرهنگیان دوره‌های ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و پیش دانشگاهی استان بوشهر و ارائه راهکارهایی جهت ارتقاء تفکر انتقادی، فصلنامه علمی- پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دوره چهارم، شماره پانزده، آذر و دی ۱۳۹۲، ۲۱۶-۱۹۳.
- مایزر، چت، ۱۹۸۶، آموزش تفکر انتقادی، ترجمه خدایار ابیلی، چاپ دوازدهم، تهران، انتشارات سمت
- مرادی مخلص، حسین، نیلی، محمدرضا، حیدری، جمشید، بررسی اثربخشی الگوی چند عاملی پرورش تفکر انتقادی در محیط‌های یادگیری الکترونیکی، تهران فصلنامه علمی-پژوهشی فناوری اطلاعات و ارتباطات ایران، سال هفتم، شماره‌های ۲۱ و ۲۲، پاییز و زمستان ۱۳۹۳، ۵۲-۴۱.
- مظلوم خراسانی، محمد، اکبری فریمانی، محمد، بررسی میزان تفکر انتقادی معلمان آموزش و پرورش شهر فریمان و عوامل موثر بر آن، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوس مشهد، دوره ششم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۸۸، ۲۳۰-۱۹۷.
- ملکی، حسن، ۱۳۸۳، مبانی برنامه ریزی آموزش متوسطه، چاپ ششم، تهران، انتشارات سمت.
- ملکی، حسن، حبیبی پور، مجید، پرورش تفکر انتقادی هدف اساسی تعلیم و تربیت. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، دوره ششم، شماره نوزدهم، بهار ۱۳۸۶، ۱۰۸-۹۴.
- هاشمیان نژاد، فریده، ۱۳۸۱، طراحی برنامه درسی با رویکرد تلفیقی، با ارائه یک نمونه، همایش انجمن علمی برنامه ریزی درسی، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- یوسفی، نصرت الله، اویسی، حسین، ۱۳۸۶، الگوهای نوین یاددهی و یادگیری، چاپ اول، قزوین، انتشارات حدیث امروز.
- هاشمیان نژاد، فریده، ۱۳۸۰، ارائه چهارچوب نظری درخصوص برنامه درسی مبتنی بر تفکر/انتقادی در دوره ابتدایی با تأکید بر برنامه درسی مطالعات اجتماعی، رساله دکتری، دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران.

- Angeli, C., & Valanides, N. (2009). Instructional effects on critical thinking: Performance on ill-defined issues. *Learning and Instruction*, 19(4), 322-334.
- Anderson, T., Howe, C., Soden, R., Halliday, J., & Low, J. (2001). Peer interaction and the learning of critical thinking skills in further education students. *Instructional Science*, 29, 1-32.
- Daniel, M.F. (1998). "P4c in pre-service teacher education". *Journal of Analytic Teaching*, 19(1), 13-20
- Jones, S. A., & Brown, L. N. (1991). Critical thinking: Impact on nursing education. *Journal of advanced nursing*, 16(5), 529-533
- Sedlak, C. A. (1997). Critical thinking of beginning baccalaureate nursing students during the first clinical nursing course. *Journal of Nursing Education*, 36(1), 11-18.

Investigating the factors affecting the development of critical thinking in students of the sixth year of primary education in Mirjaveh city

Mohammad Ali Pirkamali

**Doctorate in Curriculum Planning, Department
of Educational Sciences, Farhangian University,
Tehran, Iran.**

Pedram Pahlavan

**Master of Organic Chemistry, Islamic Azad
University, Zahedan**

Atefeh Rahmani· Master of Organic Chemistry, Islamic Azad University, Zahedan

Abstract

The main purpose of the current research is to investigate the factors affecting the development of critical thinking in elementary school students of Mirjaveh city, which was carried out in a descriptive-correlational way in Mehr 1402; Our statistical population is all primary education students of Mirjaveh city, 120 of whom were randomly selected as a statistical sample in this research from the questionnaire made by the researcher on the development of critical thinking, which has 4 questions, 3 options with a coefficient Cronbach's alpha of 0.612 has been used. After analyzing the obtained data, it showed that there is a positive and significant correlation between academic motivation and the development of critical thinking; Therefore, the first question has the answer and the first hypothesis; It is confirmed that there is a significant correlation between the motivation to study and the development of students' critical thinking; It is confirmed that there is a positive and significant correlation between the evaluation of educational facilities and the development of students' critical thinking; There is a positive and significant correlation between the assessment of facilities and the development of students' critical thinking; Therefore, the second question has an answer and a second hypothesis; ; There is a positive and significant correlation between the assessment of facilities and the development of students' critical thinking; approved; There is a significant correlation between people's commitment to the lesson and the development of critical thinking, it is confirmed; There is a positive and significant correlation between people's commitment to the lesson and the development of students' critical thinking; Therefore, the third question and the third hypothesis; ; It is confirmed that there is a significant correlation between people's commitment to the course and the development of students' critical thinking.

Keywords: Development of critical thinking, students of the 6th grade of elementary school, education of Mirjaveh city